

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Cornelius Nepos perperam vulgo Aemilius Probus dictus,
De Vita Excellentium Imperatorum**

Nepos, Cornelius

Lipsiae, MDCCXIV

VD18 12591890

XIV. Datames.

urn:nbn:de:gbv:45:1-16472

nienſium, Iphicratis, Chabriae, Timothei: neque poſt illorum obitum quiſquam dux in illa vrbe fuit dignus memoria.

XIV.

D A T A M E S.

ARGVMENTVM.

1. Datames barbarorum facile clariffimus, e cuſtodibus regiae Artaxerxis, bello contra Caduſios, paternam prouinciam, Ciliciae partem, meruit, 2. Perſequens, qui defecerant a rege, Thyum verbis reducturus, quod inſidiis appetebatur, viuum capit, 3. & regio ornatum cultus, ipſe venatorio habitu, vt feram ad regem adducit, qui ſaſto delectatus, copias contra Aegyptios ducendus praeficit: 4. reuocatus Aſſim Cappadocem capit, 5. qua celeritate vt regis fauorem, ita inuidiam aulicorum exceperit, quorum inſidias edoctus a gazae cuſtode, Cappadociam ſibi & Paphlagoniam occupat. 6. Filium in Piſidas miſſum amittit, quos ſeceri perfidiam vltius, etiam ſuperauit. 7. Proditus a filio, Autophradatem contra ſe miſſum, 8. parua manu vincit, iuuante loci natura, 9. Rex eum inſidiis petit, quas ille callide declinat. Tandem dolo Miſthridatis deceptus, 10. in colloquio perfidioſe occiditur.

1 VEnio nunc ad fortiffimum virum ¹ maximi-
que conſilii, ² omnium ³ barbarorum: ex-
ceptis duobus Carthaginensibus, Hamilcare &
Hannibale. de quo ⁴ hoc plura ⁵ referemus:
² quod & obſcuriora ſunt eius geſta pleraque, & ea,
quae proſpere ei ⁶ ceſſerunt, non ⁷ magnitudine

Cap. I. ¹ maximi] ſcil. ducem.

² omnium] ex numero.

³ barbarorum] qui non ſunt Graeci. ad Miltiaden.

⁴ hoc plura] deſto mehr.

⁵ referemus] erzehlen werden.

⁶ ceſſerunt] von ſtatten ſind gegangen.

⁷ magnitudine] ex.

copiarum,

copiarum, sed consilii, ⁸ quo tum omnes supera-
 bat, acciderunt. ⁹ quorum nisi ¹⁰ ratio explica-
 ta fuerit, res apparere non poterunt. Datames ³
¹¹ patre Camissare, natione ¹² Care, matre Scy-
 thissa natus, primum militum ¹³ numero fuit
 apud ¹⁴ Artaxerxem, eorum qui ¹⁵ regiam tue-
 bantur: pater eius Camissares, quod & ¹⁶ manu
 fortis & bello ¹⁷ strenuus, & ¹⁸ regi multis locis
 fidelis erat repertus, habuit provinciam partem
 Ciliciae iuxta Cappadociam, ¹⁹ quam incolunt
 Leucosyri. Datames ²⁰ militare munus fungens ⁴
 primum, qualis esset, apparuit in bello, quod
²¹ rex aduersus ²² Cadusios gesit. namque hic
 multis millibus regionum interfectis, ²³ magni
 fuit eius opera, quo factum est, ut, cum in eo bel-

⁸ quo] in. ⁹ quorum] gestorum.

¹⁰ ratio] art und weise. ¹¹ patre] a.

¹² Care] qui ex Caria regione minoris Asiae oriun-
 dus erat. ¹³ numero] in.

¹⁴ Artaxerxem] Persarum regem.

¹⁵ regiam] sc. domum vel arcem. Usurpatur autem ita
 substantiue.

¹⁶ manu] in. ¹⁷ bello] in.

¹⁸ regi] Artaxerxi.

¹⁹ quam incolunt Leucosyri] Leucosyri antiquum nomen
 Cappadocum, postea parti illorum siue certae pro-
 vinciae relictum. Plinius VI. 3 *distinguit eos Cappadox
 annis, a quo nomen traxere, antea Leucosyri dicti.* Strabo
 XII. p. 373 *μέχρι Λευκοσύρων, ἕς ἡμῶν Καππάδο-
 κας προσαγορεύομεν.*

²⁰ militare munus fungens] singulare hoc est, nam
 fungor alias cum ablatiuo construitur: *fungi munere.*

²¹ rex] Persarum.

²² Cadusios] Mediae Atropatenae populum iuxta
 Caspium mare. C. vid. Tab. I.

²³ magni] pretii.

lo cecidisset Camissares, paterna ei traderetur
 24 prouincia.

II ¹ Pari se virtute postea praeuit, cum Auto-
 phradates iussu ² regis bello persequeretur eos,
 qui defecerant. namque ³ eius opera hostes,
 cum ⁴ castra iam intrassent, profligati sunt, exer-
 citusque reliquus conseruatus ⁵ regis est, qua
 2 ex re maioribus rebus praeesse coepit. Erat eo
 tempore Thyus dynastes ⁶ Paphlagoniae, ⁷ anti-
 quo genere natus a ⁸ Pylaemene illo, quem Ho-
 merus Troico bello a Patroclo interfectum ait.
 3 Is regi ⁹ dicto audiens non erat, quam ob caus-
 sam bello eum persequi constituit, eique rei prae-
 fecit Datamem ¹⁰ propinquum Paphlagonis.
 namque ex fratre & sorore erant nati. quam ob
 causam Datames omnia primum experiri voluit,
 vt sine armis propinquum ¹¹ ad officium reduce-
 ret. Ad quem cum venisset sine praesidio, quod
 ab amico nullas vereretur insidias, paene interiit.
 nam Thyus eum clam interficere voluit. Erat

²⁴ prouincia] vid. not. 19.

Cap. II. ¹ pari] i. e. in pari virtute conspicuum.

² regis] Persarum. ³ eius] Datamis.

⁴ castra] Persarum. ⁵ regis] Artaxerxis.

⁶ Paphlagoniae] prouinciae septentrionalis in Asia
 minore. ⁷ antiquo] ex.

⁸ Pylaemene] Pylaemenem Paphlagonas duxisse bello
 Troiano, auctor Homerus *Iliad.* B. v. 811. Hic vero non
 a Patroclo, sed a Menelao interfectus est; *Iliad.* E. v.
 576. seq. vt vel memoriae lapsus, in nostro sit, vel error
 scribarum. C.

⁹ dicto audiens] obediens.

¹⁰ propinquum Paphlagonis] cognatum Thyi, qui erat dy-
 nastas Paphlagoniae.

¹¹ ad officium reduceret] zum vorigen gehorsam brächte.

mater

mater cum Datame amita Paphlagonis. ea, quid
ageretur, rescit filiumque monuit. Ille fuga
periculum euitavit, bellumque indixit Thyo.
in quo cum ab Ariobarzane praefecto Lydiae &
Ioniae totiusque Phrygiae ¹² desertus esset,
¹³ nihilo segnius perseveravit, viuumque Thyum
cepit cum vxore & liberis.

Cuius facti ne prius fama ad regem, quam ^{III}
¹ ipse perueniret, dedit operam. Itaque omni-
bus insciis, eo vbi erat rex, venit: posteroque
die Thyum, hominem maximi corporis, terri-
bilique facie, quod & niger & capillo longo,
² barbaque erat promissa, optima veste textit,
³ quam satrapae regii gerere consueverant, orna-
vitque etiam torque, & armillis aureis, cetero-
que regio cultu. ipse agresti duplici amiculo ²
circumdatus, hirtaque tunica, gerens in capite
galeam venatoriam, dextra manu clauam, fini-
stra copulam, qua vincitum ante se Thyum age-

¹² desertus] se. Datames.

¹³ nihilo segnius] Hninius ad Ouid. II. Metam. v. 809
tam nostro, quam poetae & aliis reddi vult *nihilo fecius*.
Verum nec *nihilo segnius* malum, quo vsi sunt Sallustius
Iug. c. 75 *nihilo segnius bellum parare*; & Liuius VII. 18,
fin. *Consules comitia nihilo segnius perficiunt*: Curtius IV.
6. 25 *nec tamen segnius*. C.

Cap. III. ¹ ipse] Datames.

² barbaque erat promissa] Diuersa lectio *promissa* & *pro-
lixa*, vt in Virg. Ecloga VIII, 34. Vtatius tamen *promis-
sa*. quod & Bosius & Courtinus receperunt. Caesar
Gall. V. 14 *capillo sunt promisso*. Liuius II. 23 *promissa bar-
ba* & *capilli efferauerant speciem oris*. Plin. VII. epist. 27 *se-
nex promissa barba, horrenti capillo*. Tacitus annal. II. 29
donec crinem barbamque promitteret. C.

³ quam] *qualem* vel *cuius generis*.

bat,

bat, ⁴ ut si feram bestiam captam duceret: Quem cum omnes prospicerent propter nouitatem ornatus, ignotamque formam, ob eamque rem magnus esset concursus, fuit non nemo, qui agnosceret Thyum, regique nuntiaret. Primo ⁴ non ⁵ accreditit. Itaque Pharnabazum misit ⁶ exploratum: a quo ⁷ ut rem gestam comperit, statim admitti iussit, magnopere delectatus cum ⁸ facto, tum ornatu: in primis quod ⁹ nobilis ⁵ rex in potestatem inopinanti venerat. Itaque magnifice Datamem donatum ad exercitum misit: qui tum contrahebatur ¹⁰ duce ¹¹ Pharnabazo & Tithrauste ad ¹² bellum Aegyptium, ¹³ parique ¹⁴ eum, atque ¹⁵ illos imperio esse iussit. Postea vero quam Pharnabazum rex reuocauit, ¹⁶ illi ¹⁷ summa imperii tradita est.

IV

Hic cum maximo studio compararet exerci-

⁴ ut si] gleich als, wenn.

⁵ primo non accreditit] idem quod creditit. Plautus *Afin.* III. 3. 27 *quisnam istuc accredit tibi?* Lucretius III. 869 *facile hoc accredere possit.* C.

⁶ exploratum] ad. ⁷ ut] nachdem.

⁸ facto] in.

⁹ quod nobilis rex] Thyus, siue Thys, quem modo *dynasten* Paphlagoniae vocauerat. Hunc etiam Athenaeus IV. 10. p. 144 appellat *Παφλαγόνων βασιλέα.* C.

¹⁰ duce] sub.

¹¹ Pharnabazo & Tithrauste] nobilissimis satraparum, & antea quoque rei bellicae praefectis. vide *Conone* c. 2. & 3. C.

¹² ab bellum Aegyptium] de quo in *Chabria* & *Iphicrate* dictum. C.

¹³ parique imperio] in. ¹⁴ eum] Datamem.

¹⁵ illos] Pharnabazum & Tithraustem.

¹⁶ illi] Datami. ¹⁷ summa] res s. dignitas.

eum,

tum, ¹ Aegyptumque proficisci pararet, sub'to a
² rege litterae sunt ei missae, *ut Aspim adgrederetur*, qui ³ Cataoniam tenebat, quae gens iacet
 supra Ciliciam, confinis Cappadociae. nam- ²
 que Aspis saltuosam regionem, ⁴ castellisque mu-
 nitam incolens, non solum imperio regis non
 parebat, sed etiam finitimas regiones ⁵ vexabat,
 & ⁶ quae regi portarentur, abripiēbat. Datames,
 etsi longe aberat ab his regionibus, & a maiore
 re abstrahēbatur, tamen regis voluntati ⁷ morem
gerendum putavit. Itaque cum paucis, sed viris ³
 fortibus nauem conscendit, existimans id, quod
 accidit, facilius se ⁸ imprudentem ⁹ parua manu
 oppressurum, quam paratum, quamuis magno
 exercitu. ¹⁰ Hac delatus in ¹¹ Ciliciam, egres- ⁴
 sus inde, ¹² dies noctesque iter faciens, ¹³ Tau-

Cap. IV. ¹ Aegyptumque] i. e. in.

² rege] Perfarum.

³ Cataoniam] Cataoniae regio inter Taurum, Antitaurum & Amanum. Strab. vid. Tab. III. C.

⁴ castellis munitam] Montana circa Ciliciam munitissima castellis. Cicero epist. ad Caton. XV. 4 de Amanienſi expeditione: *castella sex capta; plura incendimus.* C.

⁵ vexabat] vastabat hostiliter agendo. Idem epist. II. ¹⁰ *cum meis copiis omnibus vexavi Amanienſes, hostes sempiternos.* Noster c. 10. n. 2 *regis prouinciam vexat.* C.

⁶ quae portarentur] was dem könige von seinen einkünften abgetragen wurde.

⁷ morem gerendum] obediendum esse.

⁸ imprudentem] Aspim. ⁹ parua] cum.

¹⁰ hac] in naue.

¹¹ delatus in Ciliciam] ex Ace, Phoeniciae portu, ubi exercitus contra Aegyptios parabatur. Ciliciam & Taurum montem transgressus venit demum in Cataoniam. C.

¹² dies] per.

¹³ Taurum] montem Asiae minoris. vid. Tab. III.

rum

rum transiit, eoque, quo studuerat, venit: quaerit quibus ¹⁴ locis sit Aspis: cognoscit, haud longe abesse, profectumque eum venatum, ¹⁵ quem dum ¹⁶ speculatur, aduentus eius causa cognoscitur. ¹⁷ Pisidas cum iis, quos secum habebat, **S** ad resistendum Aspis comparat. Idem Datames ¹⁸ ubi audiuit, arma sumit, suosque sequi iubet, ipse ¹⁹ equo concitato ad hostem ²⁰ vehitur, quem procul Aspis conspiciens ad se ²¹ ferentem, pertimescit, atque a conatu resistendi deterritus, sese dedit. Hunc Datames vincitum ad regem ducendum tradit ²² Mithridati.

V Haec dum geruntur, Artaxerxes reminiscens, a quanto bello, ad quam parvam rem ¹ principem ducum misisset; se ipse reprehendit, & nuntium ad exercitum ² Acen misit, quod nondum Datamem profectum putabat, qui diceret, ne ab

¹⁴ locis] in. ¹⁵ quem] Aspim.

¹⁶ speculatur] Datames.

¹⁷ Pisidas] incolas Pisidiae prouinciae meridionalis Asiae minoris. vid. Tab. III.

¹⁸ ubi] nachdem.

¹⁹ equo concitato] calcaribus ad celerius currendum incitato, er gab dem pferde die sporen.

²⁰ vehitur] Vehi equo, curru, naue &c. notat proficisci.

²¹ ad se ferentem] actiuum hoc passiuè explicandum est, pro ad se ferri.

²² Mithridati] filio Ariobarzans satrapae. cap. 10. n. 1. C. Cap. V. ¹ principem ducem] primarium.

² Acen misit] hoc est Ptolemaidem, Phoeniciae aut Palaestinae urbem, portu instructam. Plinius in Phoeniciae descriptione V. 9. Ptolomais, quae quondam Ace. Strabo XVI. p. 521 litus Phoenicium enarrans post Tyrum & Palaetyrum, αἰθ' ἢ Πτολεμαῖς ἐστὶ, μεγάλη πόλις, ἢ Ἀκκὴ ἀιόμαζον πρότερον. C.

exercitu

exercitu discederet. ³ Hic, priusquam perueniret, quo erat profectus, in itinere ⁴ conuenit, qui Aspim ducebant. ⁵ Qua celeritate cum magnam ² beneuolentiam ⁶ regis Datames consecutus esset, non minorem inuidiam aulicorum ⁷ excepit, qui illum vnū pluris, quam se omnes, fieri videbant. ⁸ quo facto cuncti ad eum opprimendum consenserunt. Haec Pandates, ⁹ gazae ³ custos regiae, amicus ¹⁰ Datami, perscripta ei mittit. in ¹¹ quibus ducet: ¹² eum ¹³ magno fore periculo, si quid ¹⁴ illo imperante in Agypto aduersi accidisset. namque eam esse consuetudinem regum, ut casus aduersos hominibus tribuant, secundos fortunae suae. ¹⁵ quo facile fieri, et impellantur ad eorum ⁴ perniciem, ¹⁶ quorum ductu res male gestae nuntientur. ¹⁷ illum ¹⁸ hoc maiore fore in discrimine, quod, quibus rex maxime obediat, eos habeat inimicissimos. Talibus ille literis cognitis, ⁵ cum iam ad exercitum Acen venisset, quod non igoorabat, ea vere scripta, desciscere a rege constituit. neque tamen quicquam fecit, quod fide

³ hic] nuntius.

⁴ conuenit] scil. eos, qui &c.

⁵ qua] ex.

⁶ regis] Artaxerxis.

⁷ inuidiam excepit] er hat sich haß vnd neid auf den hals gezogen.

⁸ quo] ex. ⁹ gazae] der schatzkammer.

¹⁰ Datami] scil. factus.

¹¹ quibus] literis perscriptis.

¹² eum] Datamen. ¹³ magno] in.

¹⁴ illo] sub. ¹⁵ quo] ex.

¹⁶ quorum ductu] sub. ¹⁷ illum] sc. Datamen.

¹⁸ hoc maiore] pro eò maiore. Tursellinus de partic.

sua esset indignum. Nam Mandroclem¹⁹ Magnetem exercitui praefecit: ipse cum suis in²⁰ Cappadociam discedit; coniunctamque huic²¹ Paphlagoniam occupat; celans,²² qua voluntate esset²³ in regem; clam cum²⁴ Ariobarzane facit amicitiam,²⁵ manum comparat, vrbes munitas suis tuendas tradit.

VI Sed haec propter hiemale tempus minus prospere prodeiebant. Audit,¹ Pisidas quasdam copias aduersus se parare. filium eo Arsideum cum exercitu mittit. cadit in proelio adolescens, proficiscitur eo pater, non ita cum magna manu, celans quantum² vulnus accepisset, quod prius ad hostem peruenire cupiebat, quam de re male gesta fama ad suos perueniret: ne³ cognita filii morte animi debilitarentur militum. Quo⁴

¹⁹ *Magnerem*] ex Magnesia vrbe oriundum. Incertum tamen ex qua, duae enim in Lydia vrbes erant huius nominis, vt adparet ex Cellarii Geograph. min. c. 17. p. 160.

²⁰ *Cappadociam*] prouinciam orientalem in Asia minore. vid. Tab. III.

²¹ *Paphlagoniam occupat*] vacuam iam, ex quo Thyus, rex eius, captus fuerat. C.

²² *qua voluntate*] instructus esset, *wie er gesinnet sey.*

²³ *in*] erga.

²⁴ *Ariobarzane*] Phrygiae quondam & Lydiae praefecto, sed qui pridem ab rege defecerat, regno cuiusdam Mithridatis in istis locis occupato. Diodor. XV. 90. Noster supra c. 2 n. 5. C.

²⁵ *manum*] exercitum, copias.

Cap. VI. ¹ *Pisidas*] incolas Pisidiae prouinciae meridionalis in Asia minore. vid. Tab. III.

² *vulnus accepisset*] supra Dione cap. 6 expositum. C.

³ *cognita*] ex.

⁴ *contenderat*] *wohin er sich bemühet.*

contenderat,

contenderat, peruenit, ⁵ hisque locis castra ponit, vt neque circuiri ⁶ multitudine aduersariorum posset, neque impediri, quo minus ad dimicandum ⁷ manum haberet expeditam. Erat cum eo Mithrobarzanes fater eius, praefectus equitum. Is ⁸ desperatis generi rebus ad hostes transfugit. Id Datames ⁹ vt audiuit, sensit, si in turbam exisset, ab homine tam necessario se relictum, futurum vt ceteri consilium sequerentur, ¹⁰ in vulgus edit: ¹¹ suo iussu Mithrobarzanem ⁴ profectum pro perfuga, quo facilius receptus interficeret hostes. quare relinqui eum non par esse, sed omnes confestim ¹² sequi. ¹³ quod si animo strenuo fecissent, futurum, vt aduersarii non possent resistere, cum ⁵ intra vallum ⁵ foris caederentur. Hac re probata exercitum educit, Mithrobarzanem persequitur. qui ¹⁴ tantum quod ad

⁵ hisque] in.

⁶ multitudine] a.

⁷ manum] copias. trouppen.

⁸ desperatis] bey den händeln, die verzweifelt schlimm ausfahen.

⁹ vt] nachdem.

¹⁰ in vulgus edit] spargit rumorem: Ceterum & Polyae-
nus VII. c. 21. n. 7. & Diodorus XV. 91, & Frontinus II.
7. 9 strategema idem narrant, quamquam non contra
Pisidas bello, sed posteriori Diodorus & Frontinus tri-
buunt, quo ab regio satrapa, Atrabazo vel Autophra-
date, in Cappadocia impugnabatur. C.

¹¹ suo] ex. ¹² sequi] par esse.

¹³ quod] sc. vt fugerent ad hostem.

¹⁴ qui tantum quod ad hostes] Elegantissima formula
MSti Ernstiani, quam Lambinus, Bosius, Gronouius
tuentur. Tantum quod valet simulac, vix, commodum, at-
que ita frequenter boni scriptores loeuti sunt. Cic. Ep.
Fam. VII. 23 Tamum quod ex Arpinati veneram. Idem

H

hostes

hostes peruenerat, Datames ¹⁵ signa inferri iu-
 6 bet. Pisidae ¹⁶ noua re commoti, in opinionem
adducuntur, perfugas mala fide ¹⁷ composito-
que fecisse, vt recepti essent ¹⁸ maiori calamitati,
 primum eos adoriuntur. Illi cum quid agere-
 tur, aut quare fieret, ignorarent, coacti sunt cum
 eis pugnare, ad quos transferant; ¹⁹ ab hisque
stare, quos reliquerant. ²⁰ quibus cum ²¹ neu-
 7 tri parcerent, celeriter sunt concisi. Reliquos
 Pisidas resistentes Datames inuadit: ²² primo
 impetu pellit, fugientes persequitur, multos in-
 terficit, castra hostium capit. ²³ Tali consilio
 vno tempore & proditores perculit, & hostes pro-
 fligauit: & quod ad perniciem fuerat cogitatum, id
ad salutem conuertit. ²⁴ Quo neque acutius vl-
 lius imperatoris cogitatum, neque celerius fa-
 ctum vsquam legimus.

Attico XV. 13 extr. Haec cum scriberem, tantum quod existi-
 mabam orationem ad te esse perlatam. Velleius II. 117 Tan-
 tum quod ultimam imposuerat Panonico & Dalmatico bello
 Caesar manum, cum funestae ex Germania epistolae &c. Suet-
 onius Aug. 63 Iuliam Marcello, tantum quod pueritiam egres-
 so, nuptum dedit. Plura huius scriptoris ibi Torrentius ob-
 seruat, cui addas velim Gronouium ad Liv. XXXIII. 4. C.

¹⁵ signa inferri] aggredi hostem, signa enim inclina-
 ta s. illata in hostem denotant milites incurrentes.

¹⁶ noua] ex.

¹⁷ compositoque fecisse] de industria. Terentius Phorm.
 V. I. 20 composito factum est. C. germ. aus emer ver-
 abredung. ¹⁸ maiori] in maiorem.

¹⁹ ab his] a vel ab interdum notat locum, vbi quis
 versatur, vt ab alicuius partibus stare: & sic h. l. ab his i. e.
 in eorum loco vel parte.

²⁰ quibus] perfugis.

²¹ neutri] nec Pisidae, nec Datamis copiae.

²² primo] in. ²³ tali] in. ²⁴ quo] prae quo Data-
 mis consilio, ab

Ab hoc tamen viro Scismas ¹ maximo natu fi. VII
lius desciiit, ad regemque transit, & de defectio-
ne patris ² detulit. ³ quo nuntio Artaxerxes
commotus, quod intelligebat sibi cum viro for-
ti ac strenuo negotium esse, qui, cum cogitasset,
facere auderet, & prius cogitare, quam conari
consuisset; ⁴ Autophradatem in Cappadociam
mittit. Hic ne intrare posset ⁵ saltum, in quo
Ciliciae portae sunt sitae, Datames praeoccupare
studuit. Sed tam subito copias contrahere non
potuit. ⁶ a qua re depulsus, cum ea ⁷ manu, ³
quam contraxerat, locum delegit talem, vt ne-
que circumiretur ab hostibus, neque praeteriret
aduersarius, quin ⁸ ancipitibus locis premeretur:
& si dimicare cum ⁹ eo vellet, non multum obef-
se multitudo hostium suae paucitati posset.

Cap. VII. ¹ maximo natu filius] Eleganter pro eo,
quod vulgo dicitur maximus natu vt est apud Teren-
tium Adelph. V. 4. extr. Sic noster quoque supra, Pau-
san. c. 5. mater magno natu. C.

² detulit] vangebracht, vorgetragen. ³ quo] ex.

⁴ Autophradatem] Hic iussu regis bello eos perseque-
batur, qui defecerant, supra c. 2. n. 1. Idem nomen etiam
Polyaenus habet lib. VII. c. 14. & 27, & Frontinus II. 9. C.

⁵ saltum, in quo Ciliciae portae] Plures portae Ciliciae,
sive asperi tres aditus & perangusti, quorum vna Cilicia intran-
da est, vt Curtius ait III, 4, 7. Haec septentrionales por-
tae, quibus ex Cilicia in Cappadociam transitur, intelli-
guntur, quia Autophradates in Cappadociam missus di-
citur, vt pote quam regionem vna cum Paphlagonia te-
nebat Datames. C.

⁶ a qua re depulsus] a cuius rei opportunitate impedi-
tus, erward von seinem vorthail vertrieben. *ab hac re depulsus*

⁷ manu] copiis. *et vixit cum manu*

⁸ ancipitibus locis] a fronte & a tergo. *in vna manu*

⁹ eo] Autophradate. *qui*

H a

Haec

VIII Haec etſi Autophrádates videbat, tamen ¹ ſta-
tuit ² congregari, quam cum tantis copiis refugere,
aut tam diu ³ vno loco ſedere. Habebat barbaro-
rum equitum viginti, peditum centum millia,
quos illi ⁴ Cardacas appellant. eiusdemque ge-
neris ⁵ III. funditorum. Praeterea Cappado-
cum octo, Armeniorum decem, Paphlagonum
quinque, Phrygum decem, Lydorum quinque,
⁶ Aſpendiorum & Piſidarum circiter tria, Cili-
cum duo ⁷ Caſpianorum totidem, ex Graecia
⁸ conductorum tria millia: ⁹ leuis armaturae
³ maximum numerum. Has aduerſus copias ſpes
omnis conſiſtebat Datami in ſe locique natura.

Cap. I. ¹ ſtatuit] ſubaudi: potius, quam.

² congregari] cum Datame pugnare. ³ vno] in.

⁴ Cardacas] Vulgo Gardates monſtroſe: Briſſonius &
Schottus Gardatas reſtituerunt, qui genus militum Perſi-
corum ſunt, quos memorauere Polybius V. c. 79. Arria-
nus Exped. Alex. II. p. 100; Vbi de moribus Perſarum
Strabo agit XV f. 504. quosdam ait a pueritia adſue-
fieri, vt aestum, frigus perferant, flumen traiciant armis
non madefactis, in agro pernoctent, & ſilueſtri fructu
veſcantur. Addit, καλῶνται δ' εἶποι Κάρδακες, ἀπὸ κλο-
πίας τρεφόμενοι. κάρδα γὰρ τὸ ἀιδεῶδες καὶ πολεμι-
κὸν λέγεται. Vocantur hi Carduces, qui ex furto ſe alunt:
Carda enim virile & bellicum dicitur. C.

⁵ III. funditorum] ſupple millia ex communi. C.

⁶ Aſpendiorum] Aſpendus nobilis vrbs Pamphiliae ad
Eurymedontem fluuium. C.

⁷ Caſpianorum totidem] Vulgo Caſpianorum, quam gen-
tem ignorant geographi. Andr. Schottus primum ſu-
ſpicatus eſt Caſpianorum legendum eſſe, nec male. nam
Caſpia gens ad Caſpium mare, quos Caſpianos Curtius vo-
cat IV. 12. 9, & regionem illorum Strabo XI. p. 346.
Καſπιανὴν. C.

⁸ conductorum] ſc. mercede, um ſold gedinges.

⁹ leuis] equites, die leichte reuterey.

namque

namque ¹⁰ huius partem non habebat vicesimam
 militum. ¹¹ Quibus fretus conflixit, aduersa-
 riorumque multa millia concidit, cum de ipsius
 exercitu non amplius hominum ¹² mille cecidisset.
 quam ob caussam ¹³ postero die tropaeum posuit,
¹⁴ quo loco pridie pugnatum est. Hinc cum ¹⁵ ca- 4
 stra mouisset, semperque ¹⁶ inferior copiis, ¹⁷ supe-
 rior omnibus proeliis discederet: quod nunquam
¹⁸ manum consereret, nisi cum aduersarios lo-
 corum ¹⁹ angustiis clausisset; quod perito regi-
 onum callideque cogitanti saepe accidebat; Au- 5
 tophradates, cum bellum ²⁰ duci ²¹ maiore regis
 calamitate, quam aduersariorum videret; ad pa-
 cem amicitiamque ²² hortatus est, vt cum rege in
 gratiam rediret. Quam ²³ ille etli fidam non fore 6
 putabat, tamen conditionem accepit, seque ad
 Artaxerxem legatos missurum dixit. Sic bel-
 lum, quod rex aduersus Datamem susceperat, se-
 datum.

Autophradates in ¹ Phrygiam se recepit. At IX

¹⁰ huius] Autophradatis. ¹¹ quibus] in.

¹² hominum mille] Vide notata ad Miltiad. c. 5. n. 1.

Adde ex Cicer. Philipp. VI. c. 5. mille nummum. C.

¹³ postero] in. ¹⁴ quo loco] pro eo loco, quo.

¹⁵ castra mouisset] das lager aufgehoben.

¹⁶ inferior copiis] pauciores habens copias.

¹⁷ superior proeliis] vincens in proeliis.

¹⁸ manum consereret] zum handgemenge kam.

¹⁹ angustiis] in.

²⁰ duci] trahi, prolongari. Dictum ad Alcibiad, c. 8. C.

²¹ maiore] cum. ²² hortatus] Datamem;

²³ ille] Datames.

Cap. IX. ¹ in Phrygiam se recepit] Ex hoc apparet
 Phrygiam, quae adhuc in potestate Ariobarzanis rebel-
 lis fuerat, rursus satrapiam factam, deserente forte illam

H 3

rex,

rex, quod implacabile odium² in Datamem suscep-
 ceperat, postquam³ bello eo opprimi non posse
 animaduertit, insidiis interficere studuit. quas
 4 ille plerasque vitauit. 5 sicut cum nuntiatum
 esset, quosdam sibi insidiari, qui in amicorum
 erant numero: de quibus, 6 quod inimici 7 detu-
 lerant, neque credendum, neque negligendum
 putauit: experiri voluit, verum falsumne esset
 3 relatum. Itaque eo profectus est, 8 quo 9 itinere
 futuras insidias dixerant. Sed 10 elegit corpore
 & statura simillimum sui, eique vestitum suum
 dedit, atque 11 eo 12 loco ire, 13 quo ipse 14 con-
 sueuerat, iussit. 15 Ipse autem ornatus vestitu
 militari inter corporis custodes iter facere coepit.
 4 At insidiatores, postquam in eum locum agmen
 peruenit, decepti, 16 ordine atque vestitu, in eum
 faciunt impetum, qui 17 suppositus erat. Praedi-
 xerat autem his Datames, cum quibus iter facie-
 bat, ut parati essent facere, 18 quod ipsam vidis-

Ariobarzane, cum Mithridatis regnum occupauit. Dio-
 dor. XV. 90. Noster supra c. 2. n. 5. C.

² in] contra. ³ bello] in. ⁴ ille] Datames.

⁵ sicut] fecit. ⁶ quod] dieveil.

⁷ detulerant] es vorgebracht hatten.

⁸ quo] in. ⁹ itinere] via.

¹⁰ elegit corpore & statura simillimum] Eodem modo
 factum narrat Polyaeus lib. VII. 21. p. 4. C.

¹¹ eo] in. ¹² loco] stelle. ¹³ quo] in.

¹⁴ consueuerat] ire. ¹⁵ ipse] Datames.

¹⁶ ordine] ab.

¹⁷ qui suppositus erat] untergeschoben. Ex hac notione
 suppositus est. Cicero similiter Verrina vltima c. 27.
 ab isto actum esse, ut ille suppositus facile & libenter se il-
 lum, qui non erat, esse simularet. C.

¹⁸ quod] facere.

sent.

sent. Ipse, vt concurrentes infidiatores animad- 5
vertit, tela in eos coniecit. hoc idem cum vniuersi
fecissent, priusquam peruenirent ad eum, quem
adgredi volebant, confixi ceciderunt.

Hic tamen tam callidus vir ¹ extremo tempo- X
re captus est, ² Mithridatis Ariobarzani filii ³ do-
lo. namque is pollicitus est ⁴ regi, *se⁵ eum inter-*
fecturum, si⁶ ei rex promitteret, vt, quodcunque
vellet, liceret impune facere: fidemque de ea re,
⁷ more Persarum, dextra dedisset. Hanc vt ac- 2
cepit, ⁸ simulat se suscepisse cum rege inimici-
tias: copias parat, & absens amicitiam cum Da-
tame facit, regis prouinciam ⁹ vexat, castella ex-
pugnat, magnas praedas capit: quarum partem
suis dispertit, partem ad Datamem mittit, ¹⁰ pari
modo complura castella ei tradit. Haec diu fa- 3
ciendo, persuasit ¹¹ homini, ¹² se ¹³ infinitum
aduersus regem suscepisse bellum; cum nihilo

Cap. X. ¹ extremo] in.

² Mithridatis Ariobarzani filii] filii Mithridatis men-
tio facta cap. 4. extremo: patris Ariobarzani saepe;
imprimis extremo c. 2. C.

³ dolo] in. ⁴ regi] Artaxerxi.

⁵ eum] Datamem. ⁶ ei] Mithridati.

⁷ fidem more Persarum dextra] Tum omnium gentium
dextra fidei signum & firmamentum est (vide ad The-
mistoclem dicta c. 8. n. 4) tum praecipue Persarum.
Curtius VI. 4, 14 *Nec dubitauit Alexander fidem, quo Persae
modo accipiebant, dare.* Adde ibi a nobis notata ex Dio-
dor. XVI. 43. C.

⁸ simulat] Mithridates.

⁹ vexat] plaget. vid. ad Cap. IV. not. 5.

¹⁰ pari] in. ¹¹ homini] Datami.

¹² se] Mithridatem.

¹³ infinitum] magnum & diuturnum.

H 4

magis,

magis, ne ¹⁴ quam suspicionem illi praeberet infidiarum, neque colloquium ¹⁵ eius petiuit, neque in conspectum venire studuit. Sic absens amicitiam gerebat, ut non ¹⁶ beneficiis mutuis, sed odio communi, quod ¹⁷ erga regem susceperant, contineri viderentur.

XI ¹ Id cum satis se ² confirmasse arbitratus est, certio rem facit Datamem, *tempus esse maiores exercitus ³ parari, bellum cum ipso rege suscipi. de qua re, si ei videretur, ⁴ quo loco vellet, in colloquium veniret.* ⁵ Probata re, colloquendi tempus sumitur, locusque quo conveniretur. Huc Mithridates cum uno cui maximam habebat fidem, ante aliquot dies venit, ⁶ compluribusque locis ⁷ separatim gladios obruit, eaque loca diligenter ⁸ notat. ⁹ Ipso autem colloquendi die,

¹⁴ quam] aliquam.

¹⁵ eius] Datamis.

¹⁶ beneficiis] ex.

¹⁷ erga regem] Erga hoc loco est aduersus, contra. Saepe enim nostro Erga in malam partem, praeter vulgarem consuetudinem, acceptum est. Hamilcare extremo, perpetuum odium erga Romanos. Hannibale c. i. n. 3 odium paternum erga Romanos. Alcibiade n. 4 crudelitate erga nobiles.

Cap. XI. ¹ id] Mithridatem esse amicum Datami, inimicum Artaxerxi.

² confirmasse] Datami probasse & persuasisse.

³ parari, suscipi] per graecismum infinitivus ponitur pro gerundio, pro parandi, suscipiendi.

⁴ quo] in. ⁵ probata] adprobata a Datame.

⁶ compluribusque] in.

⁷ separatim gladios obruit] Polyaeus VII. 29 in agro parabat noctu multos gladiolos, occultatos hic & illic. C.

⁸ notat] notis quibusdam signat. Polyaeus, ἐπέκειτο σημείων. C.

⁹ ipso] in.

¹⁰ utrique,

¹⁰ utrique, locum qui explorarent, atque ipsos scrutarentur, mittunt. Deinde ipsi sunt congressi. Hic cum aliquandiu in colloquio fuissent, & ¹¹ diuersi discessissent, iamque procul Datames abesset, Mithridates, priusquam ad suos perueniret, ne quam suspicionem ¹² pareret, in eundem locum reuertitur, atque ibi, ubi ¹³ telum erat impositum, resedit, ¹⁴ ut si ¹⁵ a lassitudine cuperet adquiescere: Datamemque reuocauit, simulans se quiddam in colloquio esse oblitum. Interim telum, quod latebat, protulit: nuda- ⁴ tumque vagina veste textit, ac Datami venienti ait, digredientem se animaduertisse, locum quendam, qui erat in conspectu, ad castra ponenda esse idoneum. quem cum digito ¹⁶ monstraret, ⁵ & ¹⁷ ille conspiceret, ¹⁸ auersum ferro transfixit: priusque quam quisquam posset succurrere, interfecit. Ita vir, qui multos consilio, ¹⁹ nemi-

¹⁰ utrique] Mithridates & Datames.

¹¹ diuersi] in diuersa loca. Mithridates huc, Datames illuc. Virgilius Æn. V. v. 166 *Qui diuersus abis? & lib. I. v. 69.*

submersas obrue puppes,

Aut age diuersas. C.

¹² pareret] einen argwohn erwekkete.

¹³ telum] gladius siue pugio, ut ex n. 4. adparet. Nam telum vox generale est. ¹⁴ ut si] als wenn.

¹⁵ a lassitudine cuperet adquiescere] Iungitur quiescendi verbum cum A vel Ex. Cicero pro Mil. c. 25. *vrbs ab armis conquietura.* Pro Balbo c. 1 *a continuis bellis & victoriis conquieuit.* Idem Attico 1. 5 *ex omnibus molestiis & laboribus uno illo in loco conquiescimus. C.*

¹⁶ monstraret] Mithridates. ¹⁷ ille] Datames.

¹⁸ auersum] von hinten zu.

¹⁹ neminem perfidia ceperat] Sed perfide factum. cum fabris, quos simulato foedere a Sinopensibus acceperat,

nem perfidia ceperat, ²⁰ simulata captus est amicitia.

& contra ipsorum urbem usus est. Polyænus lib. VII. 21. n. 2. C.

²⁰ simulata] a.

XV.

EPAMINONDAS.

ARGUMENTVM.

1. In Epaminondæ historia nihil consuetudinis Graecæ prætermittendum. 2. puer musicen discit & philosophiam: ephēbus palæstræ operam dat. 3. Animi in eo virtutes multæ, præsertim studium audiendi, paupertatis patientia, in amicos liberalitas. 4. Abstinentia eius frustra Persico legato tentata. 5. Eloquentia arguta contra Meneclidem, 6. & contra Callistratum Atheniensem: maxime contra Spartanos. 7. Ferre & oblivisci iniurias doctus, plebiscitis obtemperat, nisi aliud communi salus postulet. 8. ob id accusatus, poenam subiturus erat, si vera mortis causa scriberetur. 9. Imperator ad Mantineam iniectus moritur. 10. Coelibatus criminationem acute diluit: abhorret a civili victoria. Curo hoc Thebarum gloria orta fuit: cum hoc intercidit.

I Epaminondas Polymni filius, Thebanus. De hoc priusquam scribamus, hæc ¹ præcipienda videntur lectoribus, ne ² alienos mores ad suos referant; neque ea, quæ ipsis leuiores sunt, ³ pari modo apud ceteros ⁴ fuisse arbitrentur. ⁵ Scimus enim, ⁶ musicen nostris moribus abesse

Cap. XV. ¹ hæc præcipienda] docenda, rationibus explananda, quo differt ab imperandi verbo. C.

² ad suos referant] gegen ihre sitten vergleichen.

³ pari] in.

⁴ fuisse] sc. leuia.

⁵ musicen nostris moribus abesse] antiquis temporibus, non posterioribus. Macrobius Saturn. II. 10 Catoni etiam cantare non seriis dominis videtur. C.

a principis